

Практична підготовка майбутнього вчителя іноземних мов в умовах війни: виклики і можливості

Романишин Ігор Михайлович¹, Тішечкіна Катерина Вікторівна²,
Саламатіна Ольга Олександрівна³

Опубліковано	Секція	УДК
30.08.2025	Педагогіка	378.147:81'243(477)
DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.17119413		

Анотація. Дослідження присвячене комплексному аналізу особливостей професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в умовах масштабних соціальних, економічних та освітніх трансформацій, спричинених воєнними діями. Висвітлено вплив кризового середовища на структуру, зміст і форми організації педагогічної практики, зокрема перехід до дистанційного та змішаного форматів, впровадження інноваційних цифрових інструментів, інтерактивних платформ та віртуальних навчальних середовищ. Розкрито роль цифрової трансформації освіти як інструмента забезпечення безперервності навчального процесу та підвищення його ефективності. Особливу увагу зосереджено на формуванні психологічної стійкості майбутніх педагогів, розвитку здатності працювати в умовах підвищеної невизначеності та екстремальних ситуацій. Проаналізовано міжнародний досвід організації підготовки вчителів у зонах збройних конфліктів та можливості його інтеграції в українську практику. Обґрунтовано перспективи вдосконалення професійної підготовки шляхом поєднання цифрової грамотності, міжкультурної комунікації та інноваційних методів викладання для підвищення адаптивності й конкурентоспроможності майбутніх учителів іноземних мов.

Ключові слова: професійна компетентність, цифрова грамотність, міжкультурна комунікація, педагогічна практика, дистанційне навчання, психологічна стійкість, інноваційні технології, віртуальні середовища, адаптивне навчання, доступність освіти.

The practical training of prospective foreign language teachers in wartime: challenges and opportunities

Abstract. This study offers an in-depth and multifaceted analysis of the professional training of prospective foreign language teachers in the context of unprecedented social, economic, and educational transformations brought about by wartime realities. It examines how the crisis environment has profoundly influenced the structure, content, and organizational models of teaching practice. Particular emphasis is placed on the shift from traditional in-person training to distance and blended learning formats, as well as on the rapid integration of advanced digital technologies, interactive platforms, and immersive virtual learning environments. These changes are explored not only as a response to immediate challenges but also as a catalyst for long-term innovation in teacher education. The paper discusses the role of digital transformation as a critical mechanism for ensuring the continuity,

¹ Романишин Ігор Михайлович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, <https://orcid.org/0000-0002-1177-7574>

² Тішечкіна Катерина Вікторівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов, Миколаївський національний аграрний університет, <https://orcid.org/0000-0003-1814-0813>

³ Саламатіна Ольга Олександрівна, доцент кафедри іноземних мов, кандидат філологічних наук, доцент, Миколаївський національний аграрний університет, olga.salamatina555@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-1457-2822>

accessibility, and quality of the learning process, enabling pre-service teachers to acquire relevant skills despite severe disruptions. Furthermore, it addresses the need for developing psychological resilience and adaptability among future educators, equipping them to operate effectively under high levels of uncertainty, stress, and extreme working conditions. The study also analyzes international best practices in teacher preparation within conflict-affected regions, identifying models and strategies that can be adapted to strengthen Ukraine's teacher training system. Based on this analysis, the research proposes strategic directions for improving professional preparation, including the systematic integration of digital literacy, intercultural communication skills, innovative pedagogical approaches, and context-specific methodologies. These measures aim to enhance the adaptability, professional stability, and global competitiveness of future foreign language teachers, ensuring they are well-prepared to meet both current and future educational challenges in a rapidly changing and unpredictable world.

Keywords: professional competence, digital literacy, intercultural communication, teaching practice, distance learning, psychological resilience, innovative technologies, virtual environments, adaptive learning, accessibility of education.

Вступ

В умовах воєнного стану в Україні система освіти опинилася перед безпрецедентними викликами, що потребують швидкого реагування та постійної адаптації. Трансформації, які охопили всі ланки освітнього процесу, безпосередньо позначаються на якості підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Ця категорія педагогічних фахівців покликана не лише формувати у здобувачів освіти мовні знання, а й розвивати міжкультурну компетентність, уміння ефективно комунікувати, здатність критично мислити та діяти в умовах невизначеності. Педагогічна практика як обов'язковий складник професійної підготовки забезпечує закріплення теоретичних знань, набуття практичних умінь та формування методичної майстерності. Саме під час практики студенти випробовують на практиці засвоєні методики викладання, розвивають педагогічну інтуїцію, вчать адаптувати навчальний матеріал до конкретних умов і потреб учнів.

Разом з тим, воєнна реальність істотно обмежує можливості повноцінної реалізації практичної підготовки. Значна кількість закладів освіти змушена працювати у дистанційному або змішаному форматі, що зменшує обсяг безпосередньої взаємодії студентів-практикантів з учнями та педагогічними колективами. Міграційні процеси та евакуація частини населення призвели до змін у соціокультурному середовищі, що, у свою чергу, вимагає від майбутніх учителів нових форм організації уроку, активного залучення цифрових технологій і вміння підтримувати комунікацію у віртуальному форматі. Додатковим ускладненням є високий рівень психоемоційного напруження, спричинений війною, який негативно впливає на всіх учасників освітнього процесу, знижує стресостійкість і ускладнює пристосування до змінених умов роботи.

У таких обставинах заклади вищої педагогічної освіти змушені переосмислювати зміст та форми організації педагогічної практики, аби гарантувати належний рівень фахової підготовки навіть у кризовій ситуації. Нагальною є потреба у впровадженні гнучких, адаптивних моделей, які б органічно поєднували традиційні та інноваційні підходи, інтегрували дистанційні освітні технології, забезпечували індивідуалізацію завдань та надавали необхідну психологічну підтримку студентам. Ефективність таких моделей безпосередньо впливає на здатність майбутніх учителів іноземних мов виконувати професійну місію в умовах суспільної нестабільності та на етапі відновлення освітнього процесу після війни.

Таким чином, дослідження проблеми організації педагогічної практики майбутніх учителів іноземних мов в умовах воєнного часу набуває особливої значущості. Його мета полягає у глибокому аналізі існуючих бар'єрів та пошуку шляхів їх подолання з метою збереження і розвитку високих стандартів вищої педагогічної освіти в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ряд сучасних досліджень фокусується на аналізі окремих аспектів підготовки вчителів у воєнний час, намагаючись поєднати традиційні педагогічні концепції з новими викликами, зумовленими воєнними обставинами. Так, у дослідженні колективу авторів (2025) під загальною редакцією Л. В. Калініної запропоновано модель наскрізної педагогічної практики для майбутніх учителів іноземних мов, спеціально адаптовану до реалій воєнного періоду та апробовану в університетах Житомира й

Хмельницького [1]. Ця модель передбачає гнучке поєднання традиційної аудиторної підготовки з дистанційними формами роботи, інтеграцію цифрових інструментів та створення умов для безпечної взаємодії студентів із реальними та віртуальними учасниками освітнього процесу.

Водночас аналіз підходів до організації іншомовної освіти як ключового складника професійної підготовки у закладах вищої освіти, здійснений Б. В. Безлюдною та співавт., має більш широкий історичний ракурс (1948–2016 рр.), що дозволяє простежити еволюцію методів викладання іноземних мов у різні суспільно-політичні періоди [2]. Досвід минулих десятиліть у цьому контексті важливий для розуміння того, як сучасні виклики впливають на зміст і форми педагогічної практики та вимагають адаптації усталених підходів.

У дослідженні Інституту педагогіки НАПН України, підготовленому О. Башкір та колегами, визначено й обґрунтовано ключові науково-практичні засади підготовки майбутніх учителів. Серед них — системність, компетентнісний підхід, застосування імітаційно-ігрових методик, дотримання психолого-педагогічного стилю взаємодії зі студентами та індивідуалізація навчального процесу [3]. Усі ці складники є необхідними й у мирний час, однак у контексті війни вони набувають особливої ваги, оскільки дозволяють зберегти ефективність підготовки навіть за умов перерваного або обмеженого освітнього процесу.

Попри наявність вагомих наукових напрацювань, комплексне дослідження практичної підготовки майбутніх учителів іноземних мов з урахуванням їхнього психоемоційного стану в умовах війни, обмеженого доступу до автентичного мовного середовища та сучасних викликів ринку праці все ще залишається недостатньо представленим у вітчизняній педагогічній літературі. Особливе значення у цьому контексті мають роботи, присвячені впровадженню травмоцутливого підходу в освітню діяльність. Так, дослідження А. Б. Арань, Є. Б. Барань, І. І. Густі, І. Г. Лехнера, М. Ю. Фабіяна засвідчують, що емоційний стан студентів іноземних мов під час війни істотно впливає на їхню здатність засвоювати навчальний матеріал, рівень мотивації та загальну успішність, а отже, потребує особливої уваги з боку викладачів і адміністрацій навчальних закладів [4].

Метою даної статті є дослідити особливості організації практичної підготовки майбутніх учителів іноземних мов в умовах війни, зосереджуючи увагу на ключових викликах та можливостях оптимізації навчального процесу.

Завдання статті:

Охарактеризувати сучасний стан практичної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у вищій освіті України в умовах війни.

Виявити основні труднощі, з якими стикаються студенти та викладачі під час проходження педагогічної практики (зокрема обмежений доступ до аудиторій, стресові чинники, онлайн-формати).

Проаналізувати ефективні методи й інструменти підтримки якості практичної підготовки: змішане навчання, цифрові платформи, травмоцутливий підхід.

Запропонувати рекомендації щодо удосконалення організації педагогічної практики з урахуванням поточних умов та вимог ринку праці в галузі іншомовної освіти.

Результати

Перш ніж перейти до безпосереднього розгляду поставленої проблеми, важливо розкрити ключові поняття, які надалі використовуватимуться у дослідженні, зокрема «освіта», «війна» та «надзвичайні ситуації». Освіта, за своєю суттю, є однією з провідних форм розвитку людини, фундаментом суспільного поступу, основою державних трансформацій, чинником формування правової системи та громадянського суспільства.

У філософському вимірі, спираючись на гегелівську концепцію, поняття «освіта» часто наближають до розуміння культури як процесу цілеспрямованого розвитку особистості. Його зміст охоплює категорії «форма», «градація», «генезис», «формування» і відображає як сам процес, так і результат інтелектуального та духовного зростання.

Не випадково значна частина відомих філософів водночас були і видатними педагогами, а їхні ідеї мали потужний вплив на освітню практику. Достатньо згадати Сократа, Платона, Аристотеля, Руссо, Канта, Гегеля, Дьюї, які у своїх працях торкалися питань виховання та навчання, пропонували власні концепції розвитку людини та суспільства. Освітня діяльність, від

роботи у класі до формування освітньої політики, значною мірою ґрунтується на філософських положеннях, що підтверджує тісний взаємозв'язок між цими сферами. Відповідно, ефективність та справедливість освітньої практики багато в чому залежать від глибини філософського розуміння та обізнаності.

На думку О.О. Кулініч, висловлену у дослідженні «Зміст та значення освіти в умовах розвитку сучасного суспільства та держави», освіта – це система професійних знань, умінь і навичок, що охоплює процеси навчання та виховання особистості, є необхідною як для розвитку суспільства і держави загалом, так і для самореалізації людини та її здатності адаптуватися до змін довкілля [14, с. 189].

Закон України «Про освіту» трактує освіту як невід'ємний елемент інтелектуального, духовного, фізичного та культурного становлення людини, що сприяє її соціальній адаптації, досягненню добробуту, а також забезпечує прогрес та єдність суспільства на основі спільних цінностей, культури та державної ідентичності [15].

У свою чергу, Закон України «Про вищу освіту» визначає поняття «вища освіта» як цілісну систему організованих знань, умінь, способів мислення, світоглядних та громадянських якостей, морально-етичних цінностей та інших компетентностей, що здобуваються у закладах вищої освіти чи наукових установах у межах визначеної галузі знань і відповідають певному рівню кваліфікації, перевищуючи за складністю рівень повної загальної середньої освіти [16].

Підсумовуючи проаналізовані підходи та законодавчі визначення, у цьому дослідженні пропонується розглядати освіту як інтегровану систему світоглядних, культурних, наукових та практичних знань, умінь і компетентностей, які формуються у процесі цілеспрямованого здобуття та оновлення знань як індивідуально, так і в межах організованого освітнього середовища у школах, університетах та інших навчальних установах.

Практична підготовка майбутнього вчителя іноземної мови в умовах війни відбувається на тлі надзвичайних змін освітнього середовища. З початком широкомасштабної агресії росії значна частина навчальних закладів була зруйнована або зачинена, а сотні тисяч дітей і студентів стали внутрішньо переміщеними чи виїхали за кордон [6]. Наприклад, за даними ЮНІСЕФ, понад 1,8 мільйона дітей покинули Україну, а ще 2,5 мільйона перебувають у статусі ВПО. Педагогічні колективи зазнали втрат: близько 23 тисяч вчителів та викладачів виїхали за кордон, що створює гострий дефіцит кадрів. Навчальний процес у мирних регіонах переважно перейшов у дистанційний або змішаний формати (особливо з весни 2022 року) [6]. Водночас у зонах бойових дій навчання фактично припинено через загрозу життю, а на окупованих територіях освітній процес російська окупаційна влада намагається перевести на російські стандарти. Таким чином, війна суттєво вплинула на доступність і безпеку навчання, змусила освітян адаптуватися до екстремальних умов і перезасновувати організацію практичної підготовки.

У цих умовах проведення педагогічної практики майбутніх учителів набуває особливої складності. Як зауважують дослідники, зокрема О. О. Осова та С. О. Роєнко, програми практик усіх рівнів вищої освіти були оперативно адаптовані під вимоги війни: більшість практик перейшла в дистанційний або змішаний (гібридний) формат [5, с. 79; 7, с. 258]. Наприклад, С. О. Роєнко показує, що в умовах воєнного стану університети Умані та інших регіонів почали використовувати цифрові платформи і мобільні додатки для практичної підготовки студентів, що дало змогу забезпечити безперервність навчання і зворотній зв'язок з керівниками практик. У процесі адаптації важливою залишається комунікація між здобувачами освіти, керівниками практик та роботодавцями, які долучаються до розробки та модернізації програм практичних занять [7, с. 259-260]. Введення інноваційних підходів – наприклад, віртуальних навчальних середовищ, онлайн-семінарів і вебінарів, використання ІКТ-інструментів, соціальних мереж і електронних платформ – допомагає компенсувати обмеження реального практичного досвіду і розвивати професійні вміння майбутніх вчителів іноземних мов.

Психологічні виклики, пов'язані з війною, значно посилюють професійне навантаження на майбутнього вчителя. Конфлікт породжує хронічний стрес, тривогу й невизначеність, що знижує мотивацію до навчання і роботи. За Г. Радчуком, війна «є травмівною подією, що викликає почуття безпорадності й незахищеності», і в таких умовах учитель стає для учнів, навпаки, «особистістю, яка допоможе відновити жагу до знань» [8]. Тому серед ключових компетентностей педагога сьогодні – вміння забезпечити психологічно безпечне навчальне

середовище, підтримувати учнів емоційно та розвивати їхню резильєнтність. Навчання за війни дедалі більше потребує інтенсивної роботи над емоційною та соціально складовими заняттями. Заняття іноземною мовою можуть стати майданчиком для відновлення нормального ритму життя і дають можливість учням (особливо тим, хто пережив втрату) відчути підтримку й стабільність. Наприклад, як зазначають практики, введення обов'язкових елементів соціально-емоційної підтримки в уроки іноземної мови допомагає знизити рівень тривоги і втримати увагу учнів на навчанні [6]. Разом із тим, самі майбутні вчителі зіштовхуються з почуттям розгубленості та хвилювання перед викликом навчити в умовах війни, а також з ризиком професійного вигорання. Тому освітня програма повинна передбачати підготовку студентів до подібних надскладних умов (напр., курси з кризової психології, тренінги з подолання стресу, роз'яснення алгоритмів безпеки) [8].

Війну доводиться розглядати і як рушій цифровізації освіти. Швидкий перехід до дистанційних форм навчання вимагає від майбутніх учителів іноземних мов високої цифрової компетентності. Моніторинг, проведений Інститутом цифровізації освіти НАПН України, показав, що вчителі відчувають проблеми з доступом до необхідних гаджетів і програм, коливаннями зв'язку, а також потребують допомоги в опануванні нових ІКТ-засобів і онлайн-платформ [9].

Опитування, проведене у 2023 році, показало, що більшість педагогів надають перевагу використанню найбільш поширених і доступних цифрових інструментів, зокрема платформ для відеоконференцій, освітніх онлайн-ресурсів, мобільних застосунків та інтерактивних сервісів для організації зворотного зв'язку з учнями [9]. При цьому значна частина опитаних підкреслює, що наявних навичок недостатньо для повноцінного та ефективного впровадження цих інструментів в освітній процес, а тому існує потреба у цілеспрямованому підвищенні цифрової компетентності, участі у спеціалізованих тренінгах та курсах. Зважаючи на це, в Україні та на міжнародному рівні почали активно реалізовуватися міжінституційні та міждержавні проекти, спрямовані на посилення цифрових навичок педагогів.

Показовим прикладом є ініціатива ЮНЕСКО, яка у березні 2023 року за підтримки глобальної мережі Teacher Task Force підготувала політичний документ «Understanding the needs of Ukrainian Teacher Training Institutions». У ньому наголошено на необхідності системного перенавчання вчителів для ефективного використання дистанційних форматів викладання, а також запропоновано впровадження гнучких модульних програм онлайн-підготовки педагогів як під час війни, так і в поствоєнний період [10]. Подібні ініціативи підтверджують, що майбутні вчителі іноземних мов не лише адаптуються до нових реалій, а й активно освоюють сучасні методики, серед яких — проектне навчання з використанням інтернет-технологій, застосування віртуальних симуляцій, інтеграція ігрових та змішаних навчальних стратегій у практику викладання.

Особливо перспективним напрямом розвитку сучасної іншомовної освіти є впровадження інноваційних цифрових технологій, здатних не лише підвищувати якість навчання, а й компенсувати ті обмеження, що виникають у кризових умовах. Серед них провідне місце посідають технології створення «занурювальних» середовищ, які дозволяють максимально наблизити навчання до реальних ситуацій спілкування. У періоди, коли традиційні форми взаємодії у класі стають утрудненими або неможливими, зростає потреба у засобах, що можуть не лише підтримати, а й посилити мотивацію здобувачів освіти, розширити їхні можливості для практичного застосування мовних знань.

Як свідчать результати дослідження С. Палямар та співавт., інтеграція в навчальний процес технологій віртуальної та доповненої реальності, а також алгоритмів штучного інтелекту створює аутентичне інтерактивне середовище, яке активізує пізнавальну активність, стимулює інтерес до навчання та сприяє формуванню сталих комунікативних умінь [11]. Зазначені технології дають змогу вийти за межі традиційного уроку, перетворюючи його на динамічний простір для дослідження, взаємодії та творчої діяльності.

Яскравим прикладом є використання VR-екскурсій та інтерактивних ігор іноземною мовою, які занурюють учнів у мовне середовище, моделюючи ситуації безпосереднього спілкування з носіями мови, навіть якщо фізично такої можливості немає. Подібні формати навчання дозволяють не лише урізноманітнити заняття, а й забезпечити емоційне залучення учнів, що особливо важливо у стресових і нестабільних умовах.

Для майбутніх учителів іноземних мов такі інструменти відкривають широкі можливості для експериментування з новими моделями інтерактивного викладання, гнучкого поєднання традиційних та цифрових методів і адаптації навчальних програм до потреб різних категорій учнів, включно з тими, хто перебуває у зонах конфлікту чи вимушеного переселення. Фактично, інноваційні цифрові технології стають своєрідним «мостом» через освітні прогалини, що виникають унаслідок війни, сприяючи збереженню безперервності навчального процесу та його відповідності сучасним освітнім і комунікативним викликам.

Вивчення міжнародного досвіду організації освітнього процесу в умовах воєнних конфліктів набуває особливого значення для сучасної України. Як свідчить аналіз, здійснений В. І. Проданом, у низці країн, які тривалий час перебували у стані війни — зокрема в Сирії, Афганістані, Ємені, Судані та Демократичній Республіці Конго — напрацьовано низку ефективних підходів до забезпечення безперервності навчання. Серед таких практик виокремлюються створення мобільних навчальних груп та організація шкіл у пристосованих укриттях, зокрема бомбосховищах; широке використання дистанційних форматів навчання, що дозволяють залучати до освітнього процесу дітей із небезпечних чи віддалених районів; реалізація освітніх ініціатив міжнародних гуманітарних організацій; відкриття тимчасових навчальних пунктів у місцях масового перебування переселенців; а також гнучка адаптація навчальних планів та програм до специфіки життя в умовах конфлікту [12, с. 127].

Досвід цих країн переконливо свідчить: навіть у ситуаціях найглибших суспільних потрясінь та загроз життю можливо зберегти доступ до освіти за умови консолідації ресурсів громади, ефективної взаємодії між владою, освітянами та громадським сектором, а також за підтримки міжнародних партнерів. Для українських учителів іноземних мов подібні підходи можуть стати корисним орієнтиром. Зокрема, перспективним видається залучення до навчального процесу волонтерів-іноземців, здатних проводити онлайн-семінари або дистанційні мовні практикуми, а також організація мовних клубів у безпечних локаціях для підтримки та розвитку комунікативних навичок учнів.

Крім того, міжнародна практика переконує, що війна, попри всі виклики, може стати поштовхом до пошуку нових, творчих рішень в освіті. Ефективним виявляється впровадження альтернативних каналів навчання, таких як серії навчальних відеоуроків, освітні радіопрограми, мобільні додатки з інтерактивними завданнями. Важливу роль у цьому процесі відіграє залучення різних організацій — від великих міжнародних структур, як-от ПРООН чи ЮНІСЕФ, до локальних волонтерських об'єднань і благодійних фондів, які допомагають забезпечити доступність навчання для максимально широкого кола дітей і молоді, незалежно від місця їх перебування [12, с. 129].

У складних умовах воєнного часу виникають не лише численні виклики, а й нові можливості для розвитку професійної компетентності майбутніх учителів іноземних мов. Нестабільність і непередбачуваність сучасної ситуації змушують педагогів удосконалювати не лише традиційні освітні навички, а й зосереджуватися на розвитку цифрової грамотності, педагогічної гнучкості, а також менеджменту навчального процесу у нестандартних ситуаціях.

Зокрема, проєкт «U-Train» має за мету навчити українських викладачів методикам онлайн-педагогіки, адаптованим до особливостей воєнного часу і перспектив післявоєнного періоду [10]. У рамках дистанційних практик студенти набувають умінь планувати навчальні заняття з урахуванням технічних перебоїв, опановують застосування мультимедійних інструментів для підвищення ефективності уроків, а також навчаються швидко й адекватно реагувати на непередбачувані обставини, такі як раптові повітряні тривоги чи перебої з інтернет-з'єднанням. Водночас важливою складовою цих навичок є здатність підтримувати емоційний контакт із учнями, створюючи віртуальну атмосферу підтримки і довіри, що є критично важливим у стресових обставинах.

Саме такі компетенції — стійкість, адаптивність і вміння формувати позитивний емоційний клімат навіть в екстремальних умовах — сьогодні розглядаються як важливі маркери професійного рівня сучасного педагога [8]. Крім того, робота в умовах кризи сприяє формуванню у молодих фахівців нових компетентностей, що мають практичне значення: здатність ефективно діяти у надзвичайних ситуаціях (наприклад, під час закриття школи через загрозу безпеці), а також вміння співпрацювати з волонтерськими та благодійними організаціями,

залучати їх до організації технічної підтримки, розробки навчальних матеріалів і проведення додаткових занять.

Перспективи вдосконалення системи підготовки вчителів іноземних мов вкрай тісно пов'язані з інтеграцією здобутків досліджень та міжнародних рекомендацій. Фахові освітні програми мають врахувати війну як фактор, що змінює зміст і технології навчання: необхідно оновити навчальні плани з великим акцентом на дистанційні методи, кризову психологію, медіаграмотність (щодо аналізу інформації під час війни) та формування громадянської відповідальності. Варто також розробити типові методичні рекомендації щодо проведення педагогічної практики в умовах війни (наприклад, алгоритми роботи з дітьми, які зазнали травм, правила безпеки під час повітряних тривог, тощо). На державному рівні доцільно переглянути нормативи щодо ліцензійної готовності вищих педагогічних закладів, дозволивши більше субвенцій для цифрового оснащення і гнучкого розподілу навантаження [14, с. 190].

Також важливо розвивати міжнародні партнерства: обмін досвідом з освітянами інших кризових регіонів, організація спільних онлайн-конференцій, участь у глобальних освітніх ініціативах. У підсумку, хоч війна створює незаперечні виклики, вона одночасно стимулює модернізацію освіти – змушує модернізувати технології навчання, переосмислити роль учителя і шукати нестандартні рішення. Якісна система підготовки вчителя іноземної мови сьогодні мусить бути гнучкою й інноваційною, здатною формувати в студентів нову «вторинну мовну особистість», яка адаптується до невизначених умов і продовжує ділитися знаннями навіть у найскладніших обставинах.

Висновки

У процесі проведеного дослідження було встановлено, що війна суттєво вплинула на структуру, форми і методи проведення педагогічної практики, змусивши освітні заклади оперативно адаптуватися до нових реалій. Переходи на дистанційні та змішані формати, широке впровадження цифрових технологій і платформ стали ключовими чинниками, що забезпечили безперервність навчання та підтримку професійного зростання майбутніх педагогів. Водночас війна поставила перед студентами і викладачами низку психологічних викликів, які потребують інтеграції у систему підготовки елементів психологічної підтримки та формування резильєнтності.

Здобуті результати свідчать, що сучасна система практичної підготовки вчителів іноземних мов має бути гнучкою, інноваційною та орієнтованою на розвиток цифрових компетентностей. Застосування інноваційних технологій, таких як віртуальна та доповнена реальність, а також інструментів штучного інтелекту, відкриває нові перспективи для підвищення ефективності навчального процесу в екстремальних умовах. Аналіз міжнародного досвіду демонструє важливість мобільних і дистанційних форм навчання, що здатні підтримувати освітній процес навіть у кризових ситуаціях.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку полягають у системному вивченні ефективності різних моделей дистанційної та змішаної практичної підготовки, розробці методик інтеграції психологічної підтримки в освітній процес, а також у вдосконаленні цифрових освітніх інструментів з урахуванням специфіки воєнних умов. Особливу увагу слід приділити адаптації освітніх програм до вимог нестабільного середовища, формуванню у майбутніх педагогів навичок педагогічного менеджменту в кризових ситуаціях та розвитку їх професійної стійкості. Також важливим є дослідження ролі міжнародного співробітництва та обміну досвідом у підвищенні якості підготовки вчителів іноземних мов в умовах війни.

Отже, практична підготовка майбутнього вчителя іноземної мови в умовах війни є не лише викликом, а й каталізатором інноваційних змін в освітній системі, що вимагає комплексного підходу, постійної адаптації та підтримки як з боку держави, так і міжнародної спільноти.

Список використаних джерел

1. Калініна Л. В., Бідюк Н. В., Папіжук В., Прокопчук Н., Климович Ю. Наскрізна педагогічна практика як вагомий компонент професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови в мовному ЗВО. Житомир: Євро-Волинь, 2025. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/43137/1/1.pdf> (дата звернення: 06.08.2025).

2. Безлюдна В. В. Професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах України (1948–2016 рр.): теорія і практика. *Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук*. Умань, 2017. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/9531/1/Prof_pidgotovka_vchuteliv_inoz_mov.pdf (дата звернення: 06.08.2025).
3. Башкір О., та ін. Науково-практичні підходи до професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов. *Науковий журнал «Педагогічна академія»*. Київ: Інститут педагогіки НАПН України, 2025. URL: <https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/download/1098/970> (дата звернення: 06.08.2025).
4. Арань А. Б., Барань Є. Б., Густі І. І., Лехнер І. Г., Фабіян М. Ю. Ставлення студентів до вивчення іноземних мов під час війни в Україні. *ResearchGate*. 2024. URL: https://www.researchgate.net/publication/378907787_STAVLENNA_STUDENTIV_DO_VIVCHENNA_INOZEMNIH_MOV_PID_CAS_VIJNI_V_UKRAINI (дата звернення: 06.08.2025).
5. Осова О. О. Роль викладача як наставника в травмочутливому підході. *Scientific Journal of Education*. 2025. № 1 (14). С. 78-95. URL: <https://seducation.pau.edu.ua/wp-content/uploads/2025/04/Osova-O.pdf> (дата звернення: 06.08.2025).
6. Вплив війни на середню освіту в Україні: виклики та перспективи. URL: <https://cedos.org.ua/events/vplyv-vijny-na-osvitu-v-ukrayini-vyklyky-ta-perspektyvy/#:~:text=Від%20початку%20повномасштабного%20вторгнення%20в,виїхало%2023%20тисячі%20українських%20педагогів> (дата звернення: 06.08.2025).
7. Роєнко С. О. Практична підготовка здобувачів вищої освіти в умовах сучасних викликів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2024. № 216. С. 258–262. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-216-258-262>
8. Радчук Г. Психологічна підтримка вчителів та дітей у часи війни. *III Міжнародна наукова конференція «Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки»*. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/41066/2/MCTD_2023_Radchuk_H-Psychological_support_of_30-32.pdf#:~:text=Війна%20є%20травмівною%20подією%2C%20що,вчителів%2C%20які%20попри%20стрес%20та (дата звернення: 06.08.2025).
9. Моніторинг готовності вчителів до використання цифрових засобів під час війни в Україні. URL: <https://www.bohrium.com/paper-details/others/954405290210492694-63317#:~:text=Стаття%20присвячена%20аналізу%20процесів%2C%20що,3%29%2C%20визначити%20рівень%20цифрової> (дата звернення: 06.08.2025).
10. U-Train: Training to Teach Online in Wartime and After. URL: <https://www.su.se/english/research/research-projects/u-train-training-to-teach-online-in-wartime-and-after#:~:text=The%20U,in%20the%20turmoil%20of%20war> (дата звернення: 06.08.2025).
11. Palamar S., Brovko K., Semerikov S. Enhancing Foreign Language Learning in Ukraine: Immersive Technologies as Catalysts for Cognitive Interest and Achievement. URL: https://ceur-ws.org/Vol-3624/Paper_7.pdf#:~:text=Amidst%20disruptions%20in%20learning%20and,Combining%20VR%20with%20full (дата звернення: 06.08.2025).
12. Продан В. І. Освіта в умовах війни та надзвичайних ситуацій: досвід країн та перспективи для України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 78(1). С. 126–132. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_78\(1\)_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2023_78(1)_22) (дата звернення: 06.08.2025).
13. Продан В. І. Філософія сучасної освіти: сутність, зміст та спрямованість. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 77, ч. 1. С. 131–135. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/06/22-1.pdf> (дата звернення: 06.08.2025).

14. Кулініч О. О. Зміст та значення освіти в умовах розвитку сучасного суспільства та держави. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2013. Т. 26 (65), № 2-1 (ч. 1). С. 188–193. URL: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2013/2-1-1_2013/26.pdf (дата звернення: 06.08.2025).
15. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38–39. Ст. 380.
16. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. Ст. 2004.
17. Іщенко Є.О. Концепція «місць пам'яті» П'єра Нора в контексті досліджень про колективну пам'ять. *Питання культурології*. 2020. (36), 49-59. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.36.2020.221044>